

pesmi? A. M. Slomšek. Kaj pa so bili A. M. Slomšek? Škof Lavantinski. — Glejte! *Rajni škof Slomšek nam hočejo v tej pesmi pokazati, kako neskončno dobrotljiv je ljubi Bog vsem svojim stvarjem. Povedati nam hočejo, da imamo v nebesih dobrega in skrbnega očeta, kateri nas nikoli zapustil ne bo, ako se njemu priporočamo. Kateri nauk nam dajejo tedaj rajni škof v tej pesmi K! J!*

6. Branje se ponavlja.

7. Pesem se memorira in recitira.

8. Naloge.

a) Napišite glavno misel vsake kitice!

b) Napišite to pesem z glave ter podčrtajte one besede, v katerih je „i“ izpuščen!

Josip Lasbahar.

Kozjak.*)

Domoznanska črtica.

Golici na izhodu razprostira se brdasti, jako bregoviti kozjaški svet ali Kozjak. Le-ta pa se začena pri podružnici sv. Pankracija na Remšniku in drži od Radolnega vrha naprej med Dravo in Pesnico do Slovenskih goric t. j. do ceste, ki pelja od Kamnice proti severu na Rošpah in k sv. Jungerti v pesniški dolini.

V sestavi jednači Kozjak srednjim Alpam; spada namreč k takozvani prvotni tvorbi, in sestoji največ iz gnajsa in sljudovca (Glimmerschiefer). Le tu pa tam, kakor pri sv. Duhu in na več mestih župnije sv. Križa naloženih je prvotni tvorbi nekaj triasnih tvorin, obstoječih iz debelo zrnatega peščenjaka in apnenca. Na Remšniku, okoli Ivnika in Marenberga nahajajo se tudi sledi drobniške tvorbe (Grauwackenformation). V terciarni dobi je segal Kozjak s svojim sosedom Pohorjem kot polotok daleč taj v terciarno morje, katero se je razširjalo na vzhodu od tod.

Kozjak se ponosno dviguje nad vegljastimi holmci Slov. goric. Ne previsoko, a prijazno in lesú bogato kozjaško gorovje vrhuni se na 967 m visokem Jarčevem vrhu blizu sv. Duha, od koder se precej naglo spušča v globoke jame in grabe.

To pogorje zamaka obilo bistrih studencev, vodotečin in potokov, ki po večem prav naglo na jug hité v nemirno vodovje dereče Drave. Tu navedem le samo osmero važnejših potokov, kako se od zahoda na izhod zaporedoma vrsté: 1. potok Pupaherjev; 2. p. Šentožbalski; 3. p. Črmeniški; 4. Šturmov potok; 5. Repičev potok ali Gornja reka; 6. Habidov potok; 7. Bresteniški potok; 8. Kamški p.

Potoki na severni strani so majhni in neznatni. Nekateri izmed potokov na južni strani so precej dolgi, do dve uri hoda, (posebno Repičev in Šturmov p.)

*) Kozjak = Posruckgebirge v širjem pomenu besede, v ožjem pa obsega kos župnije Spodnje in Gornje št. Kungote. Celemu gorovju priprosti narod ne vé skupnega imena.

in imajo jako vabljiva in divna pobrežja. Po globokih, skalnatih strugah drvé tu sreberno čiste vodice od pečine do pečine z mogočnim šumenjem; podé se raz praga na prag v radostnem plesu; hité iz jêza v bir, po ovinku érez dolgo žlebovje na mlinsko ali žagino kolo, da ga v šumu naglo vrté. Za vsako močnejšo vodo je namreč postavljenih mnogo mlinov in žag. Tuj človek bi se toliko mnogovrstnemu paludju in pokleščevju okolu žag in tako dolgim vrstam visličastih koz pod žlebovi. začudil in se neprestanega hrsanja, nabijanja, lomotanja in polamanja še prestrašil. In če še spreten žagar „žago pileč“ ostro pilo prek zatopelih zob na listu poteza, tedaj te pa jekleno cviljenje in škripanje, ki se po višini, globini in strmini tja do desetega brega razlaga, kar pretresa. Še celó po noči, ko drugod že vse sladko počiva, slišati je včasih še pridni žagar, kako ti zdaj pa zdaj lopne ravnokar vrezano desko iz žaginega voza na pod. Kadar pa mraz hudo pritisne in se po žlebih dolge ledene sveče navesijo, je ledovje kaj lepo videti, posebno takrat, ko ljubo solnce obseva. Potovalec, imajoči čut in srce za divni planinski svet, si ne more kaj, da ga krasni pogled tu ne iznenadi najprijetneje!

Po zbrušenih, izjedениh in jamastih cestah kraj potokov drdrajo bikasti podeli in vozovi s plohi na žago ali z deskami pa od žage ves božji dan. Vlečejo je okorni junci, katere poganja z bičem v roki počasni volar ali gospodar sam. O kozjanskih vozniških velja do pičice Vodovnikova pohorska.

Kmet desek naloži na voz petdeset,

Si vole napase 'no vklene jih spet.

Jirs, Vaudi, Plaj, Muri, ga z gajžlo nakuri,

Kanacja, heje, heje, boš mogo kaj vleci.

Svet na Kozjaku ni kaj rodovitén, in malomarn, zanikrn, težkega dela in truda bojazen človek bi se ondi dolgo ne mudil; kajti po nekaterih krajih tega hribovja je rôdo kakor na Krasu, da vresje, ter navzmes še kakšno tršavo, kljuko drevesce komaj poganja. Tako n. pr. so po občinah Jelovec, Slemen, Ivanek, zgornji in spodnji Vauc (Valc), potem v župniji št. Jurij, na Remšniku itd. izključljivo le neumorno delavne roke gospodar vsakdanjega kruha. Vendar pa zori na južnem, izhodnem in severnem pobočju vzhodnjega dela Kozjaka po solčnih krajih tudi zlahtna vinska kapljica. Vinogradi na Ivanku, Ilovcu, na Srednji, v Proseku, Kamnici, na Rošpahu, Kozjaku (v ožjem pomenu), na Gaju, Vršneku, v Radičah, Judenburgu, na Pesniškem vrhu itd. oklepajo gorovje v podobi podkove. Celó na zapadni meji raste dandanes nek začrneli čviček. A Kozjančan, Gajevec in Vršnečan po dobroti vse ostale prekosijo.

Mimo navadnih sadunosnikov je tukaj še obilo orešja in kostanovja, do katerih imajo pridne gospodinje nekake nadpravice, da smejo pridelke prodajati, kakor jim drago in ljubo. Včasih leži toliko lepih kostanjev, da je pod vejami vse rujavo in da še vseh pobrati ne vtegrejo. Odkar se tukajšnji kmetovalec z umnim sadjerejstvom več ukvarja, jelo je lesno sadje (lesnike in hruškice) vidno pojemati.

Listnatih in črnih lesov, dobrih pašnikov, rodovitnih njiv in travnikov nosi grbavi Kozjak obilo na svojih ramah. Tako n. pr. je pri sv. Križu Žalec (Žancar 924 m) na odsevni sevrni in zapadni strani ves črn iglevcev, pomešanih z listovci, istotako so lepi gozdovi še okoli sv. Duha in Kaplje. Vitke

smreke in hojke, smoleni bori, mecesni, košate bukve, grbaste jelše, močni hrasti, jami, javorji, jeseni, gladke breze, lipa itd. v najlepši rasti zibljejo se tu pred ljutimi vetrovi semtertje. Lesovje se pa tudi malokje tako čisla, kakor pri Kozjančanih.

„Mnogo lesa v hosti, dá denarja in vsega zadosti“ pravijo skušeni stari ljudje. Kje pa bi borni kmetovalec drugače iskal denarja za davek in druge potrebščine v slabejih letinah, ako je morebiti vse pridelke na polju in po vinogradih uničila groznih elementov sila; če mari še pri živini ni bilo sreče; tedaj, ko si nikjer prepotrebnege cvenka vloviti ni kos! Po trdni smreki in hojki bi smelo še kamenje klestiti brez velike škode. Toča in mraz, jima skoraj nič ne prizadeneta, a kaj rado pa udari v takšna drevesa ter včasih najlepša debela od vrha do tal razkolje. Za deske, škodlje, bruna, drva in oglje skupi Kozjančan vedno denarja; zategavoljo les ceniti zna, kdor ga ima. Pravi lesenjak ne bo ti posekal brez potrebe mladega, zdravega debela na lepem prostoru, podere le doraslo, sekire res potrebno drevo, ki zaraščaju le senco dela ter nja rast ovira. Da se pa pri podiranju, če je še tako vesten dosti mlaja pohabi, je gotovo; toda razumni gospodar ne pusti ranjencev umirati, zravna jih in grm na grm priveže, da roka roki pomoga in veja vejo drži.

Kozjančanje so v postavi, v opravilih in poslovanju, v noši, o običajih in še v marsičem drugem zelo podobni sosednim Pohorcem, tako, da velja to, kar se pove o Pohorcih, večinoma tudi o Kozjančanih. Zato naj sledi tukaj „Pesem od pohorskih“, katero je bil zakročil Jurij Vodovnik svojim hribovcem in zapisano blagovolil prepustiti neutruđen zbiratelj narodnega blaga preč. g. prof. dr. Pajek, da se porabi v tem spisu. Pesem se glasi:

Od pohorskih kmetov Vam hočem zapet',
Kak morjo veliko za krajecer trpet'.
Majo žage 'no mline 'no velke planine,
Štir par volov, križnih tolerjev sto.
Ko zjutraj petelin enma' zakriči,
Že Poherc družino 'no hlapec budi.
Le hitro opravlja 'no froštik napravlja,
Volar že pa vole na pašo podi.
Ob petih pa froštik na mizo tiši,
Ob šestih pa gor po planini vreši,
Seka 'no žaga 'no plohe prelaga,
Grmi rompompom prok žagi na vdóm.
Do žage pervleče, s podela zvali,
Si jopič dol sleče, se silo poti.
Od truda sopiše, z rokavom se briše,
Ker cote al' tihlna v aržetu ni.
Žagmajstar si glasno po žagi žviži,
Sam sebe ne čuje, ko voda truši,
List šraja 'no pili po grabi tak' evili,
De jazbec, lesica v brloge zbeži.
V četrtek pa deske na terg zapela,
Tam jih pa drago za dnarce preda.
Dnar v mošnjo zavije, tud nekaj zapije,
V soboto večer proti domu ravna.

Po poti si poje juhe ali drej,
Črez ramo jop deva, klabuček v en kraj.
Kak domu perkima, si lepo naštima,
De ženo zbudi, večerjo dobi.
V nedeljo brez skrbi počiva do dne,
Za froštik se mesa 'no štrukljev naje.
Ga žeja obdaja, proki kleti perhaja,
Se vina napije, ker vode ne sme.
V nedeljo tobak prok' cerkvi perkadi,
Pod lip'co zeleno se v senco zvali.
Si tam oddehuje, tobak nadejuje;
Ži skup odzvoni, tobak tam kadi.
Ko mešnik perstop'jo antrado zvoni
Se Pohore po malem prok' cerkvi maji.
Od zunaj postaja; je s takega kraja,
De njemu za prid'go veliko kaj ni.
Ker mešnik pijance zadevajo zloj,
Ži Pohare per vratih odvija z glavov
Ne mor'jo terpeti pijance živeti,
Sami ga pa koj popivajo zloj.
Po meši pa hitro v taberno leti,
Po mizi vrezava, duhovne roti.
Po kancelni speva pijance zadeva;
Gospodi nevejo, kaj paver terpi.

(Konec sledi.)